

2007. S.24AT

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2007

STAIR – ARDLEIBHÉAL
(NÁ cuir na leathanaigh seo isteach le do fhreagarleabhar.)

FOINSÍ

1. PICTIÚIR

PICTIÚR A.

(Foinse: www.awh-adventures.com)

PICTIÚR B.

(Foinse : www.timeref.com)

Incipit epistola beati Hieronimi ad Paulinum presbiterum de omnibus diuine littere libris. Capitulum primum :-

Pater ambrosius tua michi munuscula preferens. deculit simi et suauissimas litteras: que a principio amicitiarum fide probate iam fidei et veteris amicitie prebent. Vera enim illa necessitudo est christi gloriose copulata: quam non utilitas rei familiaris. non presentia tantum corporis. non subdola et palpas adulatio: sed dei timor. et diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis. quosdam lustrasse puincias. nouos adisse ipsos. maria transisse: ut eos quos res libris nouerat: coram se uiderent. Sic pitagoras memphiticis uacat. sic plato egyptum. et architam tarentinum. eamque ora ytalie. que quondam magna grecia dicebat: laboriosissime peragravit: et ut qui athenis migrat. et potens cuiusque doctrinas academie gignasita personabat. fieret peregrinus atque discipulus: maleus aliena uerecunde discere: quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur. captus a piratis et uenudatus. oratione crudelissimo paruit. dudus captiuus uindicta et seruus: tamen quia philosophus: maior emente se fuit. ad egyptum. iudeo eloquentie fonte manantem. de ultimis hispanie galliarumque finibus quosdam uenisse nobiles legimus: et quos ad contemplationem sui roma non traxerat: unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inaudicum omnibus seculis. celebrandumque miraculum: ut uerban tarant

ingressi: aliud terra urbem querebant. Apolloni siue ille magister ut uulgus loquitur. siue pitagorici tradunt. ita uisus. preceperat caucasiu. albános. scythas. mallagetas. opulentissima india regna penetravit: et ad egyptum latissimo phylon amne transiit. puenit ad bragmanas: ut hyarcam in throno sedente aureo. et de tantali fonte potantem. inter paucos discipulos. de natura. de moribus ac de cursu direu et fideu audiret docentem. Inde per elanitas. babilonios. chaldeos. medos. assirios. parthos. syros. phenicis. arabes. palestinos. reuersus ad alexandriam. perrexit ad ethiopianam: ut gignosophistas et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubique quod disceret: et semper proficiens. semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus: phylotratatus. **II**
Quid loquar de seculi hominibus: cum apostolus paulus. uas electionis. et magister gentium. qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur. dicens. An expectauerunt querens eius qui in me loquitur cibus. post damasum arabiam lustratam. ascendit iherosolimam ut uideret petrum et manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et octidomadis: futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto barnaba et tyro. reposuit cum apostolis euangelium: ne forte in uacuum curreret aut cucurisset. Habet nescio quid latentis energie uire uocis adus: et in aures discipuli de auctoris ore transfusa: forte sonat. Unde et eschiques cum rodi regularet. et legeret illa demosthenis.

2. DOICIMÉID

DOICIMÉAD 1.

Roinnt ráiteas ag coilínigh Shasanacha in Éirinn le linn Phlandáil na Mumhan.

(a) Tugann Coilíneach ó Nottinghamshire moladh do Choilíneacht na Mumhan (1590). Tá a gcuid talún, sa chuid is mó, an-torthúil agus oiriúnach do chruithneacht, do sheagal agus d'eorna... agus do na gráinní agus torthaí eile go léir a fhástar de ghnáth i Sasana. Tá a lán adhmaid mhaith i mórán áiteanna... Tá saibhreas agus flúirse mhór cloch iarainn ann... freisin tá stór mór mianach luaidhe le fáil agus go leor adhmaid chun oibreacha éagsúla iarainn agus luaidhe a choimeád ar siúl go deo (le bainistíocht mhaith).
[Robert Payne, *A Brief Description of Ireland*, London, 1590]

(b) I mí Dheireadh Fómhair, 1598 is ea a thosaigh fir na Mumhan ar an éirí amach agus d'aontaigh siad le fórsaí Thír Eoghain, chreach siad an tír, dhóigh siad na sráidbhailte agus leag siad tithe agus caisleáin na Sasanach, agus rinneadar gach cineál feillbhirt ina gcoinne.....Bhris éirí amach na Mumhan amach mar thintreach, mar taobh istigh de mhí amháin bhí na Gaeil go léir, geall leis, in éirí amach armtha, agus bhí na Sasanaigh dúnmharaithe, nó gach rud bainte díobh agus iad díbeartha.
[Fynes Moryson (1566-1630), *Itinerary*, London, 1617]

(c) An chúis atá leis an mbun-ghráin seo (i measc na nGael) ná go rabhadar curtha faoi chois ag na Sasanaigh, agus tá an chuimhne sin fós úr ina measc agus tá fonn an díoltais, chomh maith le atógáil a gcuid tailte, á n-athbheochan in aghaidh an lae agus á spreagadh ina measc ag a gcuid tiarnaí agus comhairleoirí; uime sin, tá gráin acu dúinne agus dár ndlíthe agus nósanna araon.
[Edmund Spenser, *A Brief Note of Ireland*, London, 1598]

Foinse: "Eyewitness to Irish History" le Peter Beresford Ellis, John Wiley & Sons, London, 2004

DOICIMÉAD 2.

Is sliocht é seo as agallamh le Myrtle Solomon, as Londain, a tháinig slán ón Blitz i 1940.

Bhí urlár faoi thalamh an-mhór againn, agus dúirt mo mháthair, 'Díreach osclóimid suas é'. Mar sin, tháinig daoine isteach gach oíche ar feadh na mblianta, ceapaim – i bhfad tar éis an Blitz fiú. Bhí daoine ann nach raibh aithne againn orthu – tá a fhios agat conas mar atá sé i Londain – a laghad aithne atá agat ar do chomharsana. Ach bhí a lán teaghlach ann, ina measc beirt Iodálach agus beirt Ostarach. Tógadh a bhfir chéile uathu go campaí imtheorannaithe sa Bhreatain, rud a bhí an-dian ar na mná céile, a tháinig go dtí an dídean gach oíche. Is cuimhin liom iarracht thréan á déanamh agam chun go scaoilfí a bhfir chéile amach. Ba dhochtúir Iodálach duine amháin díobh agus bhí a bhean chéile imithe as a meabhair, geall leis, gan é.

Ní raibh sé ag teastáil an uair sin, ach rinne a lán againn, as ár stuaim féin, cúrsa gairid faoi cad ba chóir a dhéanamh nuair a thitfeadh buamaí loiscneacha. Soláthraíodh dúinn caidéil stíoróipe, uisce agus gaineamh – bhí an dealramh air go raibh siad go léir geall leis gan tairbhe ar bith. Toisc nár oibrigh an caidéal stíoróipe, is cuimhin liom buamaí loiscneacha á gciceáil agam ón díon le mo chosa, nó le foirceann scaibe, díreach chun iad a chur isteach sa ghairdín i bhfad ó dhíon an tí.

Is cuimhin liom gaineamh a chaitheamh agam ar bhuama ar feadh tamall fada. Lean mé orm, mé ag déanamh an rud díreach a dúradh liom – agam an gaineamh seo á chaitheamh air, ach las sé suas arís. Bhí na heitleáin fós os ár gcionn, agus cheapfá go bhféadfaidís tú a fheiceáil – agus cheapfá dá bhfeicfidís tine ar siúl, go scaoilfidís buama eile anuas ort. Mar sin, bhí scéin an domhain ort.

Ar maidin, bhí áthas ort a bheith beo – ach le mothú uafásach ciontacha toisc nach raibh daoine eile beo – agus gur chóir duitse a bheith ina n-áit dáiríre?

Foinse: "Forgotten Voices of The Second World War" le Max Arthur, Random House, 2004